

FOLKET OCH FÖRSVARET

SVENSKARNA äro ett fredsälskande folk, som trots sina utpräglade soldatanlag städse varit mera benäget att odla sin teg än att draga i fält. Synkretsen hos gemene man var länge begränsad, man visste föga om utrikespolitiska förhållanden och man fattade trögt behovet av effektiva försvarsmedel. Främst myndigheter och ledande män hade att sörja för att en fast och ändamålsenlig försvarsorganisation fanns att tillgå, när den svenska riksstaten under 1500- och 1600-talen uppbyggdes och konsoliderades. Men när verklig fara var för handen, när de nationella värdena stodo på spel, tvekade folket ej att bringa de största offer och lämna staten ett samfällt stöd.

Efter förlusten av Finland år 1809 spåras en bestämd avmattning av det allmänna försvarsintresset. Det utrikespolitiska trycket förnams endast sporadiskt, och det svenska folket upphörde efter hand att sätta händelserna utanför våra gränser i samband med våra egna försvarsproblem. Man vande sig att betrakta landets fortbestånd som en självklar sak och man sparade sina krafter åt partiväsendet och partiorganisationerna. Denna avtrubning av ansvarskänslan gentemot staten kom framför allt till synes vid behandlingen av försvarsproblemet. Den obestridda förstahandsplats, som omsorgen om riksförsvaret förut intagit, uppläts åt andra frågor, som mera påtagligt fångade partiernas intresse. En naturlig följd härav blev, att försvarsfrågan kom att bliva en i övervägande grad inrikespolitisk fråga. De militära hänsyn, som tidigare i hög grad varit bestämmande för försvaret, skötos samtidigt allt mer i bakgrunden.

I den mån under 1800-talets lopp vår nu rådande partigruppering framväxte, blev det allt mera klart, att intresset för rikets försvarsproblem hade sitt främsta stöd hos de konservativa partierna, under det att stora grupper bland de radikala ofta ställde sig likgiltiga eller direkt fientliga till försvarets angelägenheter. Så-

lunda hade de försvarsreformer, som efter ändlösa politiska diskussioner sett dagen under 1800-talets sista och 1900-talets båda första decennier, genomdrivits trots segt motstånd från stora delar av vänsterpartierna. Efter världskriget och demokratiseringen har denna vänsterns försvarsljumhet kunnat diktera de för vår värnkraft så olycksdiga avgörandena, enkannerligen 1925 års nedrustningsbeslut.

Under de senaste fyra, fem åren har emellertid en stor förändring inträtt i det svenska folkets ställning till utrikes- och försvarsproblemen. Den trygga känslan av isolering från världshändelserna har fått vika för en växande insikt om vårt beroende av dem. Starkast har härtill bidragit fruktan för en fortsatt utbredning av de mot demokratien fientliga rörelserna i Europa. De nu aktuella sanktionsproblemen måste ytterligare framhäva vårt beroende utav de internationella sammanhangen. Nya åskådningar ha genom tidningar och radio trängt ned i alla folkskikt och kommit en allt djupare förståelse för det utrikespolitiska läget och dess risker att framväxa.

I direkt och logiskt sammanhang med denna förändring står den märkliga nyorientering i försvarsfrågan, som nu håller på att bryta igenom. Socialdemokraterna, som mot slutet av 1920-talet allmänt omfattade tanken på en omedelbar avrustning, ha numera ändrat uppfattning. Som representativ för partiets nya inställning torde man ha rätt att betrakta en passus i den Vougt-Åkerbergsska reservationen till försvarskommissionens betänkande, däri det heter: »Det torde i detta sammanhang ej vara erforderligt att upptaga den gamla delikata diskussionsfrågan: Kan Sverige försvara sig? till förnyad prövning. Det enda svar, som behöver givas på en sådan fråga, är, att Sverige kommer att försvara sig, om det angripes, och att det ej bör sakna medel till sitt försvar, om risk finnes för att det kommer att angripas.» Åtskilliga yttranden av statsministern på sistone synas bekräfta, att denna uppfattning delas av partiets högsta ledning. Samtidigt som man med glädje måste konstatera denna förändring i arbetarpartiets inställning till den principiella sidan av vårt försvarsproblem, finner man emellertid att partiet ännu icke är moget att taga de fulla konsekvenserna härav i fråga om riksförsvarets blivande organisation. Man kan härvidlag ej bortse från de svårigheter av psykologisk art, som måste möta vid genomförandet av den radikala omsvängning i tänkesätten, som det här gäller. Nödgas man därför räkna

med att socialdemokraternas medverkan till en sakligt godtagbar lösning av försvarsfrågan denna gång icke kan vinnas, kan man emellertid hysa grundade förhoppningar om att de lojalt skola finna sig i ett av de övriga partierna åstadkommet beslut, tilläventyrs också att de framdeles kunna påräknas för positiv samverkan, om den nuvarande utrikespolitiska spänningen ej upphör.

Mellanpartiernas ställning till problemet karakteriseras träffande i hr Lindbergs reservation, då han säger: »Att den strategiska utredningens bedömande av vårt lands militärpolitiska läge blivit accepterad av folkpartiets tre representanter i försvarskommissionen (den fjärde i 'majoriteten' utgöres av bondeförbundets representant) är med hänsyn till svenskt frisinnets traditioner i försvarsfrågan otvivelaktigt en politisk sensation av första ordningen.» Den oro, avrustaren Lindberg känner inför detta konstaterande, är lika naturlig som glädjen hos dem, som inse betydelsen av största möjliga enighet kring försvarsfrågan. Att de borgerliga vänsterpartierna synas vilja acceptera en lösning där de sakliga synpunkterna väga tyngre än de politiska, ställer dem klart på samma principiella plattform, som högerpartiet alltid stått på.

Otvivelaktigt har emellertid majoritetsförslaget pressat ned ramen för försvarsorganisationen så långt det någonsin är möjligt med hänsyn till saklighetens krav. Främst i ett avseende har majoriteten även överskridit denna gräns. Flottans berättigade behov ha ej blivit tillgodosedda, vilket ovillkorligen framtvingar en ökning av anslagen utöver förslagets. Rättelsen av detta missförhållande får dock icke ske på övriga försvarsgrenars bekostnad. Så nära som de borgerliga representanterna principiellt stå varandra, bör en sådan omjustering ej vara omöjlig.

Fastän försvarskommissionens resultat icke kan betraktas såsom någon enhetlig syntes av den manifesterade omsvängningen i vänsterpartiernas inställning, betecknar det likväl en epok i försvarsfrågans historia. Vad som nu är angelägnare än något annat är att de förhandenvarande förutsättningarna snarast omsättas i praktisk handling. Om detta skall lyckas, beror främst på hållfastheten av mellanpartiernas positioner. Uppgivas dessa för en kompromiss med socialdemokraterna enligt statsministerns senaste inviter, blir läget åter i högsta grad bekymmersamt. Detta skulle nämligen innebära ett avsvärjande av den principiella grund, på vilken mellanpartiernas nyss deklarerade inställning till riksför-

svaret byggts upp, och ett förnekande av de utrikespolitiska faktorernas utslagsgivande betydelse framför de inrikespolitiska. Efter vad som hittills framkommit i den allmänna diskussionen, borde dock ett upprepanande av 1925 års fattigauktion ej vara tänkbart. Den jämförelsevis obetydliga justering uppåt av kostnadsramen, som kräves för en gemensam borgerlig linje, måste nämligen innebära ett betydligt mindre offer än frångåendet av en efter ingående omprövning vunnen principiell ståndpunkt.

Då klyftan mellan de borgerliga och det socialdemokratiska partiets principiella inställning efter allt att döma för närvarande icke står att bygga över, är det så mycket angelägnare, att icke skiljaktigheterna i försvarskommissionen mellan de borgerliga, än mindre gamla politiska motsättningar dem emellan, få stå hindrande i vägen för ett gemensamt och beslutsamt handlande från deras sida. De borgerliga borde taga lärdom av det varnande exemplet från 1800-talets senare hälft, då de mycket försvarsvänliga konservativa och det relativt försvarsvänliga lantmannapartiet utan att kunna enas grävde ner sig i ett trettioårigt krigs skyttegravar, allt under det att försvaret fick ligga i vanhävd.

Även om den lösning av försvarsfrågan, som här förordas, kommer att ligga på nedersta gränsen av vad som sakligt är tillrådligt och därigenom för högerpartiet skulle innebära en betydande självövertäring, måste den betraktas som ett särdeles betydelsefullt nationellt krafttillskott. Därigenom skulle man icke blott vinna ett på strategiska grunder uppbyggt, tekniskt och organisatoriskt väsentligt förbättrat försvar, man skulle även taga ett stort steg på vägen mot försvarsfrågans höjande över partistriderna.

I samma mån som det svenska folket vinner en vidgad kännedom om det pågående utrikespolitiska spelet och tillägnar sig en mera verklighetsbetonad uppfattning av de krafter, som dirigera detsamma, i samma mån skall de borgerliga partiernas inställning till försvarsfrågan framdeles vinna allmänna anslutning. Det ankommer härvidlag icke minst på det socialdemokratiska partiets ledare, om även den breda massan av det svenska folket skall, innan det ännu blir för sent, visa sig mäktig de offer för rikets bestånd, som tiden kräver. De borgerliga partierna ha i det förbindande kommissionsbetänkandet förklarat sig villiga därtill och därmed utfäst sig att infria sin andel i ansvaret.

Det blir storm över landet, om detta ansvar kompromissas bort!